

Dorthe Jørgensen forsvaret den intellektuelles eksistensberettigelse, men mener samtidig, at en rigtig intellektuel er religiøs.

Dorthe Jørgensen: Viden og visdom. Spørgsmålet om de intellektuelle. Det lille forlag. 2002. 125 sider, 175 kr.

af Mikkel Wallentin

Med udgangspunkt i Anders Fogh Rasmussens nytårstaales angreb på "eksperter" og "smagsdommere" har idéhistorikeren Dorthe Jørgensen begået et lille forsvarsskrift for "de intellektuelle", som samtidig rummer en slags definition af denne specielle åndrige og sandhedssøgende befolkningsgruppe.

Filosofi er ikke videnskab. Jørgensen mener, at man med den analytiske filosofi i det 19. og 20. århundrede har gjort filosofien en bjørnetjeneste, ved at "man ikke har ladet filosofi være filosofi, men i stedet gjort videnskab af den." (s. 11) I stedet bør man lade filosofien genoptage sin forbindelse til poesien. Filosofien skal ikke bare være kritisk, den skal være kreativ, konstruktiv og sandhedssøgende.

Det med at være forpligtet på sandheden og på moralen er for Dorthe Jørgensen, det der skiller de intellektuelle fra den teknokratiske "intelligentsia", som omfatter alle uddannede mennesker, der lever af at bearbejde informationer (i modsætning til eks. arbejdere og håndværkere, der arbejder med fysiske materialer).

Hun argumenterer for, at et samfund har brug for intelligente mennesker, der iagttager samfundsspillet fra sidelinjen og i deres fremstilling af dette spil kun har deres egen integritet at tage hensyn til. Betragtere, der idealistisk set ikke tjener andre interesser end sandhedens. "Den intellektuelle er altså ikke kendetegnet ved at være en åndsarbejder, men ved sit blik på verden." (s. 32) Dette blik, der altid søger ud over det umiddelbart foreliggende, installerer den intellektuelle i rollen som metafysiker: "Meta-

fysiker forstået som én, der er bærer og formidler af et fællesmenneskeligt og ahistorisk behov for mening og sammenhæng.” (s. 33)

Den intellektuelle - forstået som professionel ”åndelig vejleder” - befinder sig i en udsat position, fordi hendes umiddelbare nytteværdi, modsat intelligentsiaens, ikke altid er til at få øje på. Dorthe Jørgensen redegør glimrende for, hvordan den intellektuelle derfor let på samme måde som indvandrereren i Fogh Rasmussens univers, når magten skal centraliseres, placeres i positionen som syndebuk, i en forsimplet ”Dem og os”-logik.

Sandt vås

Men det løber af sporet for Dorthe Jørgensen, når hun selv skal være konstruktiv og forsøge at kvalificere, hvad det så er for sandheder, den intellektuelle finder. Her er hun i den grad forhippet på såkaldte ”transcendenserfaringer”:

”Vore metafysiske erfaringer er transcendenserfaringer, og som sådanne er de både subjektive og objektive. De er subjektive, for så vidt som de udspringer af vore oplevelser. Men de er objektive, fordi der er en merbetydning forbundet med dem, som giver adgang til en overhistorisk sfære i erfaringen. Derfor kan filosofi, som udforsker disse erfaringer, bringe os ud over os selv. Den kan give indsigt i en dimension i tilværelsen, som er større end os selv. Og dermed giver den mulighed for at komme ud over den moderne selvoptagethed, der kaldes antropocentrisme.” (s. 81)

Ifølge Jørgensen er transcendenserfaringer - oplevelser af øjeblikkelig skønhed og mening - noget, der peger ud over en indskrænket menneskelige antropocentrisme. Jeg tillader mig imidlertid at stille spørgsmål ved, om man kan kalde noget objektivt, fordi det er en stærk oplevelse, der synes at være forbundet med ”merbetydning”. Transcendenserfaringer og narkotika er for eksempel uløseligt bundet sammen og har været det i langt de fleste kulturer til alle tider. Men fordi jeg ryger hash eller spiser peyoterod, får jeg jo ikke nødvendigvis nogen nærmere objektiv forbindelse til sandheden. Det må være åbenlyst for enhver ædruelig tænker. Jeg vil ofte få stærke oplevelser af ”merbetydning”, men det skyldes snarere en kortslutning i hjernen end guddommelig indgriben. Det kan jeg naturligvis ikke bevise, men en filosofi bygget på den slags erfaringer er i hvert fald hverken sund

for udøveren eller for det samfund, som sandhedsindsigten skulle komme til gode.

Ofte udmønter sådanne "visdoms"-oplevelser sig heller ikke i andet end ren mystik. Dorthe Jørgensens bidrag til dette er oxymoronet "immanent transcendens", hvilket simpelthen kan oversættes til, at man bliver inde, mens man går ud. Det kan godt være, det giver mening for Gud. For mig er det sandt vås, og i den sproglige praksis *må* vi vel trods alt et eller andet sted skelne mellem filosofi og poesi.

Personligt foretrækker jeg en svagere selvmodsigelse, idet jeg ville hævde eksistensen af en *realistisk metafysik*, rundet af mellemmenneskelige og almenmenneskelige forhold. Fysik er her forstået helt bogstaveligt som det enkelte individs krop, og metafysikken er så henholdsvis det fælles gods, der binder individuelle kroppe til hinanden i det, vi kalder "samfund", og de ting, der er fælles subjektivt gods på tværs af individer på grund af de eksistensvilkår, som naturen har tilspillet os. Som et element i den sidste kategori kunne Jørgensens æstetiske transcendenserfaringer måske komme ind. Men jeg ville tøve med at tilskrive dem privilegeret status i forhold til eksempelvis "vrede", "smerte", "sult" og "liderlighed". Her er vi inde at røre ved nogle af de fundamentale "sande" kropslige mekanismer, som alle mennesker oplever, og der spøger vel at mærke ikke nogen Gud i baggrunden. Ideen om naturen som en medspiller i en triadisk dynamik mellem mennesket og samfundet, løfter ånden ud af den af Jørgensen - med rette - så afskyede antropocentrisme. Og dynamikken er af natur så kompleks, at den objektivitetssøgende naturvidenskab har mere end svært ved at beskrive andet end de mest banale aspekter. Derfor er der netop brug for intellektuelle til med disses overblik og kombination af analytiske, indlevelsesmæssige og æstetiske evner at tolke begivenheder i verden.

Detailspørgsmålene er herefter selvfølgelig, *hvor mange* af den slags, der er brug for i et land som Danmark, og hvem der skal betale for dem og bestemme antallet? For hvis vi ser meget nøgternt på sagen, så må vi nok konkludere, at bestanden - trods en udvidet jagtsæson efter den nye regerings tiltræden - ikke ligefrem er truet anno 2002.